

สนามสังคมข้ามพรมแดนกับการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่และผลกระทบด้านความมั่นคงในกรุงเทพมหานคร

The Migration of Chinese New Migrants to Pursuit of Economic Opportunities and Consequences of Stability in Bangkok

ธนกร วรพิทักษานนท์¹

Thanakorn Worapitaksanond

Received: November 14, 2022

Revised: January 24, 2023

Accepted: February 01, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจผ่านสนามสังคมข้ามพรมแดนของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่และผลกระทบต่อความมั่นคงในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร ร่วมกับข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัยเชิงคุณภาพ จากประสบการณ์วิจัยของผู้เขียนซึ่งทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกในชาวจีนรุ่นใหม่ ที่เข้ามาเรียนสถาบันสอนภาษาไทยในกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยทฤษฎีการเคลื่อนย้ายศึกษาในแนวคิดมโนทัศน์สนามสังคมข้ามพรมแดน ผลการศึกษา พบว่า 1) การเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบันแตกต่างจากชาวจีนรุ่นก่อนหน้าในอดีต โดยชาวจีนรุ่นใหม่เคลื่อนย้ายเข้ามาด้วยวัตถุประสงค์ 4 ประการ ประกอบด้วย การทำงาน การศึกษา การติดตามเพื่อย้ายถิ่น และการมาแสวงหาโอกาส โดยเป็นการเคลื่อนย้ายชั่วคราวเพื่อมุ่งแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ด้วยการสร้างสนามสังคมข้ามพรมแดนในดินแดนนั้น ๆ 2) โดยมีปัจจัยหลักจากประเทศต้นทางและปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทางเชื่อมต่อกับโครงสร้างอำนาจผ่านนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทย ซึ่งสนับสนุนให้เกิดการลงทุนของต่างชาติและผู้ประกอบการใหม่ ส่งผลให้เกิด

¹ หน่วยปฏิบัติการวิจัยความมั่นคงของมนุษย์และความเท่าเทียม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย;
Human Security and Equity, Social Research Institute, Chulalongkorn University
Corresponding author, email: jeremy18694@hotmail.com, Tel. 099-2246336

การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจผ่านสนามสังคมข้ามพรมแดนในชั้นเรียนของสถาบันสอนภาษาไทย ซึ่งได้กลายเป็นพื้นที่สำหรับปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ นำไปสู่ 3) ผลกระทบด้านความมั่นคงทั้งทางบวกและทางลบต่อความมั่นคงด้านอาชีพและที่อยู่อาศัยของคนในท้องถิ่นจากการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ หรืออาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์นี้เป็นรูปแบบหนึ่งของการขยายอาณานิคมทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวจีนสู่ดินแดนไทย ดังนั้น จึงมีข้อสังเกตต่อรัฐไทยในแง่ของการทบทวนนโยบายการพัฒนาด้านการลงทุนทางเศรษฐกิจ เพื่อลดช่องว่างการแสวงหาโอกาสที่เกินความสมเหตุสมผลของชาวต่างชาติโดยคำนึงถึงความมั่นคงของคนในท้องถิ่นประกอบด้วย

คำสำคัญ: สนามสังคมข้ามพรมแดน, การแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ, ชาวจีนอพยพรุ่นใหม่, ความมั่นคง

Abstract

This article aimed to present the phenomenon of migration to seek economic opportunities through transnationalism of the new generation of Chinese immigrants and impact on security in Bangkok. It was a documentary research together with primary data in qualitative research by random purposive sampling and in-depth interviews among new generation of Chinese people who came to study at Thai language institutes in Bangkok. Data were analyzed with the theory of mobility studies in the transnationalism concept. The results of the study revealed that 1) the mobility of the new Chinese generation in the present was different from that of the overseas Chinese generation in the past. The new Chinese generation moved in with 4 objectives consisting of work, education, follow-up to migrate, and seeking opportunities. It was a temporary move aimed primarily at economic opportunities by creating a transnationalism in that territory; 2) the push factors from the source country and the pull factors from the destination country were connected to the power structure through the policies and attitudes of the Thai state which encouraged foreign investment and new entrepreneurs resulting in the implementation of economic activities through transnationalism in the classroom of

Thai language institutes which had become a space for the new generation of Chinese economic interactions, leading to; 3) the security impacts, both positive and negative, on occupational and housing security of local people from the new generation of Chinese seeking economic opportunities. In other words, this phenomenon was a form of Chinese economic and social colonial expansion into Thai territory. Therefore, there were observations of the Thai state in terms of the review of development policies in relation to economic investment to reduce the gap in seeking unreasonable opportunities for foreigners by taking into account the stability of local people as well.

Keywords: Transnationalism (Cross-Border Social Field), Seeking Economic Opportunities, New Chinese Immigrants, Security

บทนำ

ตลอดระยะเวลาหลายร้อยปีที่ผ่านมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนเกิดการก่อตั้งเป็นรัฐชาติไทยนั้นดินแดนนี้เป็นพื้นที่ทำเลทองสำหรับผู้อพยพย้ายถิ่นรวมถึงแสวงโชคและโอกาสต่าง ๆ หนึ่งในชาติพันธุ์ที่มีประวัติศาสตร์การติดต่อกับดินแดนสยามมายาวนานคือ ชาวจีนจากบันทึกทางประวัติศาสตร์และเอกสารทางวิชาการจะพบว่า ในช่วงแรกของการติดต่อกับชาวจีนนั้นดินแดนไทยมีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้าโดยมิได้มีประเด็นด้านความมั่นคงเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากชาวจีนที่เดินทางในขณะนั้นมีแต่พ่อค้าวานิชที่มิได้ต้องการเคลื่อนย้ายในลักษณะอพยพเพื่อปักหลักอาศัยถาวรในดินแดนใด ซึ่งถือเป็นช่วงระยะเวลากว่า 300 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.1911 ถึง พ.ศ.2187 ในช่วงของราชวงศ์หมิงกับราชธานีสุโขทัยที่มีความสัมพันธ์อันดี และดินแดนไทยขณะนั้นเป็นหนึ่งในดินแดนที่ได้รับสิทธิพิเศษด้านเศรษฐกิจจากจีน จึงถือเป็นช่วงที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางการค้าเป็นอย่างมาก (ประจิตร ป้อมอินทร์, 2563)

การเคลื่อนย้ายของชาวจีนในช่วงยุคแรกจึงมิได้นับรวมกับระลอกของการอพยพย้ายถิ่นที่ส่งผลกับความมั่นคงของรัฐไทย การตระหนักในความมั่นคงของรัฐไทยที่มีต่อชาวจีนเกิดขึ้นในช่วงระยะหลัง ซึ่งเป็นผลจากการเคลื่อนย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพเพื่อตั้งรกรากใหม่ โดยเฉพาะในระลอกรุ่นชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งมีบริบทพลวัติทางเศรษฐกิจ ทางการเมืองการปกครอง และการขับเคลื่อนมโนทัศน์ชาตินิยมภายใต้ความเป็นรัฐชาติไทยเข้ามาเกี่ยวข้อง นำไปสู่การเฝ้าระวังชาวจีนอพยพ

โดยเฉพาะ ตามที่ศุภการ สิริไพศาล (2553) ระบุว่า ชาวจีนโพ้นทะเลได้ทำการอพยพภรรยา บุตร หรือทั้งสามะโนครวมา แต่ยังคงมีสมาชิกครอบครัวบางส่วนอยู่ในเมืองจีน โดยชาวจีนกลุ่มนี้ที่เข้ามาได้ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อก่อร่างสร้างตัว และสามารถส่งเงินกลับบ้านเกิดได้ในปริมาณมาก โดยเฉพาะช่วง พ.ศ.2470 ถึง พ.ศ.2475 ซึ่งเป็นจำนวน 160 ล้านบาท หรือปีละ 26.6 ล้านบาท ขณะที่สังคมไทยในขณะนั้นอยู่ในช่วงผิดเคืองทางเศรษฐกิจ นำไปสู่การเพ่งเล็งชาวจีนอพยพเป็นพิเศษ โดยการสำรวจสอดส่องตรวจตรา ไปจนถึงการตรากฎหมายเฉพาะขึ้นสำหรับชาวจีนที่เข้ามาปักหลักในไทย เห็นได้ว่า รัฐไทยระยะหนึ่งผ่านการตระหนักในความมั่นคงของชาติ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมจากปรากฏการณ์การอพยพของชาวจีนมาก่อน จากสภาวะทางสังคมที่ยังไม่มีเสถียรภาพ และผลประโยชน์ที่ถกเถียงกันระหว่างคนในชาติกับชาวจีนอพยพที่เกิดขึ้น

กระทั่งโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์สมัยใหม่ในละแวกเอเชียมีการเคลื่อนย้ายของผู้อพยพแรงงานทั้งเป็นแรงงานที่มีทักษะและไม่มีทักษะ ซึ่งมีชาวจีนอพยพรุ่นใหม่เข้ามาเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้น ด้วยปัจจัยผลจากรัฐชาติจีนต้นทางและปัจจัยปลายทางที่เอื้อหนุนให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น โดยชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ในช่วงศตวรรษ 2000 นี้มีความแตกต่างจากชาวจีนรุ่นโพ้นทะเล ซึ่งدنุพล อริยสัจจากร (2558) ได้กล่าวถึงการเคลื่อนย้ายของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่นี้ว่า มิได้เป็นการย้ายถิ่นอพยพเพื่อตั้งรกรากแสวงหาถิ่นฐานอยู่อาศัยถาวรอย่างที่เคยเกิดขึ้นในอดีต หากแต่ด้วยรัฐชาติจีนในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างมาก ประชากรจึงมีการเคลื่อนย้ายสูง และการแสวงหาถิ่นฐานอาศัยในประเทศปลายทางอื่น ๆ นั้นย่อมเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง เช่น การทำงาน การตั้งรกรากแบบชั่วคราว และการแสวงหาโอกาสของชาวจีนรุ่นใหม่ ซึ่งมีจำนวนมากที่เป็นแรงงานระดับมีทักษะฝีมือตามการจำแนกทักษะของแรงงานตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก ซึ่งได้จัดให้ชาวจีนอพยพรุ่นใหม่เป็นกลุ่มแรงงานประเภทส่งเสริมการลงทุน อีกทั้งจากข้อมูลทางเศรษฐกิจระบุว่า นอกเหนือจากการลงทุนแล้ว ชาวจีนรุ่นใหม่นี้เป็นหนึ่งในกลุ่มคนต่างด้าวซึ่งเป็นผู้ซื้อหลักของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย โดยเฉพาะประเภทตลาดคอนโดมิเนียม ทั้งในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ธุรกิจคอนโดมิเนียมของไทยจึงพึ่งหวังในผู้บริโภคอย่างชาวจีนรุ่นใหม่เป็นอย่างมาก จึงมีทั้งช่วงเติบโตและช่วงตกต่ำเมื่อสถานการณ์เกิดความผันผวนทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ (Thansettakij, 2020) ชาวจีนจึงมีอิทธิพลอย่างมากในการกระตุ้นธุรกิจหลายประการทั้งคอนโดมิเนียม การท่องเที่ยว และการลงทุน โดยเฉพาะตลาดคอนโดมิเนียม (Thansettakij, 2023) ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีความผกผันในทิศทางเดียวกันกับการเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่เป็นอย่างมาก ในขณะที่การเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่น

ใหม่นี้อยู่บนความไม่แน่นอนนั่นเอง ดังนั้น การมุ่งพัฒนาให้เศรษฐกิจไทยเติบโตด้วยการยึดมั่นพึ่งหวังต่อชาวจีนรุ่นใหม่จึงเสมือนเป็นดาบสองคม

ในงานศึกษาในประเด็นการเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่ ครอบครัวชาวจีน บุตรหลาน และนักศึกษาจีน พบว่าหลายงานศึกษาได้มุ่งเน้นพื้นที่บริเวณภาคเหนือค่อนข้างมากอย่างงานศึกษาของนาริตา ชัยธิมา (2560), Yanqing Ping (2563), หมา เทา (2558), อรัญญา ศิริผล (2561), อมร ฟ้าม่วย (2554) ที่สนใจการเคลื่อนย้ายแบบไหลลงของชาวจีนผ่านเข้ามาทางจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย อำเภอเชียงแสน และบางงานศึกษาคาบเกี่ยวไปยังพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงอย่างลาวและพม่าซึ่งเชื่อมต่อกับดินแดนไทยด้วย ซึ่งมีบางงานศึกษาที่กล่าวเนื่องถึงเรื่องของการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนด้วยกลวิธีต่าง ๆ ทั้งในไทยและประเทศซึ่งเชื่อมต่อกัน เช่นงานศึกษาของหมา เทา (2558), นาริรัตน์ ปรีสุทธิวิมลพร และคณะ (2561), สักกรินทร์ นิยมศิลป์ (2555), นฤมิตร วิทยชีระนันท์ และคณะ (2563) โดยมีงานศึกษาของอรัญญา ศิริผล (2561) ที่กล่าวถึงการเคลื่อนย้ายด้วยประสงค์ทางเศรษฐกิจในฐานะผู้ประกอบการของชาวจีนรุ่นใหม่และกล่าวถึงการแข่งขันกับความท้าทายใหม่ที่ผู้ค้าท้องถิ่นไทยต้องเผชิญ

อย่างไรก็ตามงานศึกษายังไม่ค่อยเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ ของการศึกษาชาวจีนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีปรากฏของการเคลื่อนย้าย การแสวงหาโอกาส และการสร้างสังคมข้ามพรมแดนด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาศัยช่องทางทางการศึกษาผ่านสถาบันการศึกษานอกระบบอย่างสถาบันสอนภาษาไทยแก่คนจีน รวมไปถึงหลายงานศึกษามุ่งเชื่อมต่อไปยังนโยบายเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว โดยมุ่งนำเสนอในด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการเติบโตในรายได้ของประเทศไทยเป็นหลัก ทำให้งานศึกษาในประเด็นนี้อาจถูกนำเสนอในภาพที่เป็นคุณต่อรัฐหรือนำเสนอในฐานะคนกลางโดยมองข้ามการศึกษาในประเด็นนี้ในฐานะปัญหาและความท้าทาย โดยเฉพาะด้านความมั่นคงของคนในชาติที่กำลังเผชิญกับการแสวงหาโอกาสของชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้ช่องว่างของโครงสร้าง ซึ่งถูกพร่าเลือนด้วยผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ควรต้องทบทวนพิจารณาใหม่

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเคลื่อนย้ายถิ่นของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ โดยมีขอบเขตการนำเสนอหนึ่งของผลการศึกษาวิจัยในเรื่อง การสร้างสังคมต่างแดน การแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ และการใช้ทุนทรัพย์สำหรับการแสวงหาและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจผ่านการเป็นผู้ประกอบการของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ ในพื้นที่ชั้นเรียนของสถาบันสอนภาษาไทยแก่คนจีนในกรุงเทพมหานคร ผ่านการวิเคราะห์ในฐานกรอบแนวคิดการเคลื่อนย้ายศึกษา (Mobility Studies) และมนทัศน์สนามสังคมข้ามพรมแดน (Transnationism) เพื่อมุ่งนำเสนอ 1)

ความเข้าใจของการเคลื่อนย้ายของชาวจีนในอดีตจนถึงชาวจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน 2) สนามสังคมข้ามพรมแดนกับการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ภายใต้ปัจจัยดึงดูดจากนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทย และ 3) ผลกระทบด้านความมั่นคงในกรุงเทพมหานครจากการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ เพื่อนำไปสู่การนำเสนอข้อสังเกตเชิงนโยบายของรัฐบาลกับการจัดการผลกระทบด้านความมั่นคงจากปรากฏการณ์นี้ ที่มีต่อพื้นที่ปลายทางของการเคลื่อนย้ายอย่างกรุงเทพมหานคร ให้เกิดเป็นความสมดุลภายใต้การพัฒนาชาติที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง

การเคลื่อนย้ายของชาวจีนในอดีตมาสู่การเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่

ในปัจจุบันประเทศจีนเป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจของโลก มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ที่เหมาะสมและมีการปฏิสัมพันธ์ทางการค้ากับหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงการลงทุนจากต่างประเทศที่ไหลเข้าสู่ประเทศจีนเป็นจำนวนมาก ถึงกระนั้นชาวจีนในประเทศกลับเคลื่อนย้ายออกจากประเทศต้นทางและเพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยระลอกการเคลื่อนย้ายล่าสุดของชาวจีนถือเป็นระลอกที่สี่ของการเคลื่อนย้ายออกที่มีจำนวนมาก ตามการจัดแบ่งระยะทั้งสี่ระลอกของการอพยพของชาวจีน โดยระลอกคลื่นลูกที่หนึ่งของการเคลื่อนย้ายอยู่ในช่วงปี พ.ศ.2187 ซึ่งสักรินทร์ นิยมศิลป์ (2555) ให้ข้อมูลว่าเป็นช่วงแมนจูครองอำนาจได้เกิดการอพยพครั้งใหญ่ของชาวยุ่ ซึ่งไม่สามารถย้อนกลับประเทศได้อีก ร่วมกับแรงดึงดูดในด้านการค้าของประเทศปลายทาง โดยส่วนใหญ่เป็นประเทศปลายทางบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่งผลสำคัญต่อการเคลื่อนย้ายในระลอกนี้ คลื่นการอพยพลูกที่สองได้เกิดขึ้นในสองร้อยปีให้หลัง โดยสักรินทร์ นิยมศิลป์ (2555) ระบุว่าในระลอกนี้ชาวจีนได้อพยพไปออกนอกประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่แถบตะวันตก ช่วง พ.ศ.2401-พ.ศ.2403 ซึ่งเกิดจากสงครามฝิ่นในประเทศจีนจึงเกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นของชาวจีนที่เป็นแรงงานจำนวนมาก

ถัดมาอีกครั้งศตวรรษได้เกิดคลื่นระลอกที่สามขึ้นเมื่อสิ้นสุตราวงศ์ชิง พ.ศ.2454 เป็นยุคเกิดการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ยึดอำนาจการปกครองใน พ.ศ.2492 ซึ่งเกิดชาวจีนโพ้นทะเลหรือหัวเฉียวจำนวนมากที่อพยพไปดินแดนใหม่ ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการอพยพเข้ามาจำนวนมากในงานศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลจึงจะให้ความสนใจกับชาวจีนกลุ่มนี้ที่สามารถตั้งรกรากและดำรงรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนบนดินแดนต่างถิ่น อย่างงานศึกษาของยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง (2545) ที่ได้ศึกษาและให้ข้อมูลว่าชาวจีนแต้จิ๋วและกวางตุ้งที่มีการโยกย้ายถิ่นอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองได้เดินทางโดยเรือเข้าสู่ประเทศไทยและนำความสามารถในด้านอาชีพมาปรับใช้ดำรงชีพในดินแดนใหม่ และความสามารถในการธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมและการรวมกลุ่ม

ไว้ได้ โดยผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาวัฒนธรรมย่อยในคติชนวิทยาของชาวจีนกวางตุ้งบนพื้นที่ชาติพันธุ์ที่ทับซ้อนกับวัฒนธรรมจีนแต่จีวกระแสหลักในย่านเยาวราช และได้พบว่าชาวจีนกวางตุ้งอพยพรุ่นโพ้นทะเลมีการดำรงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม ที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากชาวแต่จีวในย่านที่อยู่อาศัยรวมกัน และพบความพยายามในการติดต่อกลับไปบ้านเกิดจนเกิดความถอดใจ และมุ่งมั่นตั้งถิ่นฐานใหม่ในดินแดนไทย มีการลงหลักปักฐานและมีแนวโน้มไม่สามารถย้อนกลับไปประเทศจีนได้อีกแล้ว จึงได้พยายามสร้างความสัมพันธ์และความเข้มแข็งของชุมชนชาวกวางตุ้งไว้ เช่น การตั้งสมาคมก่วงสิว ในเยาวราชเพื่อเป็นศูนย์รวมของชาวจีนกวางตุ้งในทุก ๆ กิจกรรมทางสังคมตั้งแต่เกิดจนเสียชีวิต ซึ่งในภายหลังเมื่อชาวจีนกวางตุ้งกระจายตัวออกไปสมาคมก็มีบทบาทลดลงไป

การปักหลักของชาวจีนรุ่นอพยพในขณะนั้นทำให้เกิดการแผ่ระวางของรัฐไทย โดยศุภการ สิริไพศาล (2553) นำเสนอว่าการแผ่ระวางเกิดจากการที่ชาวจีนโพ้นทะเลที่ย้ายถิ่นด้วยสาเหตุทางการเมือง เป็นชาวจีนที่โยกย้ายมาเป็นสามะโนคร้วหรือพากรรยามาจากเมืองจีนมาสร้างครอบครัวใหม่ โดยตั้งใจคงความเป็นจีนเอาไว้เมื่อเข้ามาอาศัยและดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทำให้ชาวจีนสามารถส่งเงินกลับบ้านเกิดในปริมาณมากในขณะที่ไทยอยู่ในสภาวะฝืดเคืองทางเศรษฐกิจ ในช่วง พ.ศ.2470-พ.ศ. 2475 จึงทำให้ไทยเพ่งเล็งและจำกัดสิทธิกลุ่มชาวจีนอพยพเป็นพิเศษ แต่ผู้เขียนได้ศึกษาและพบข้อมูลว่า มีเอกสารการตรากฎหมายที่บัญญัติขึ้นในช่วงนั้นสำหรับชาวจีนรุ่นโพ้นทะเล โดยมีได้รองรับเฉพาะการย้ายถิ่นเพียงประเด็นเดียว แต่ยังรองรับการทำงานและการประกอบอาชีพของชาวจีนรุ่นโพ้นทะเลที่มีความสามารถเฉพาะทางให้เข้าสู่ตลาดแรงงาน ทั้งแรงงานที่มีทักษะและแรงงานที่ไม่มีทักษะ สอดรับกับสภาวะการขาดแคลนแรงงานไทยในระบบ และสอดคล้องกับทักษะความสามารถของชาวจีนที่ติดตัวมา ดังนั้น ผู้เขียนจึงมองว่า การที่รัฐไทยเปลี่ยนท่าทีที่มีต่อชาวจีนอพยพรุ่นโพ้นทะเล จากการเปิดรับให้ที่อยู่อาศัยและอาชีพ เกิดขึ้นภายใต้การแลกเปลี่ยนต่างตอบแทนที่เป็นประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนชาติในช่วงเวลานั้น

การอพยพของชาวจีนลดลงมากในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการแนวคิดคอมมิวนิสต์อย่างที่หม่า เทา (2558) ได้ให้ข้อมูลว่ารัฐบาลจีนได้สั่งห้ามคนจีนอพยพอย่างเด็ดขาด โดยปลูกฝังความคิดแบบสังคมนิยม และให้เกิดความคิดด้านลบต่อการมีปฏิสัมพันธ์หรือการโยกย้ายไปในต่างแดน อีกทั้ง ปัจจัยดึงดูดของดินแดนปลายทางอย่างประเทศไทยในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ได้ลดลง จากความกังวลและกลไกการป้องกันชาติจากระบอบคอมมิวนิสต์ จวบจนกระทั่งรัฐจีนได้ทำการปฏิรูปครั้งใหญ่ที่มุ่งการมีสัมพันธ์กับต่างแดนชาติมากขึ้นเพื่อให้เกิดการพัฒนา จึงได้เกิดระลอกการอพยพครั้งที่สี่ขึ้นในปี พ.ศ.2521 โดยยุคคลื่นลูกที่สี่นี้ มีเป้าหมายในการเดินทางที่แตกต่างจากชาวจีนโพ้นทะเลในอดีต งานศึกษาของสกินเนอร์ จี วิลเลียม (2529) นำเสนอว่าชาวจีน

ระลอกนี้นิยมเดินทางไปยังประเทศที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เช่น ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และรัสเซีย ในทางการเงินได้เรียกชาวจีนอพยพในยุคคลื่นลูกที่สี่นี้ว่า Xin Yimin หรือ New Migrants โดยได้เดินทางมาประเทศไทยจำนวนมากใน พ.ศ.2523 เนื่องจากความสัมพันธ์ที่พัฒนาดีขึ้นระหว่างจีนและประเทศไทย ทั้งความสัมพันธ์ทางการค้า เศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นนักธุรกิจและนักลงทุนรวมถึงชาวจีนที่เข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทย ในธุรกิจข้ามชาติที่จีนเข้ามาลงทุน รวมถึงแรงงานที่ไม่ถูกกฎหมาย การอพยพครั้งใหญ่ของคลื่นระลอกที่สี่หลัง พ.ศ.2523 ที่เกิดจากการปฏิรูปเศรษฐกิจของจีน และทางการเงินได้ทำการวางนโยบายครั้งใหญ่ในการใช้ชาวจีนอพยพทั้งรุ่นโพ้นทะเลและชาวจีนอพยพรุ่นใหม่เป็นเครื่องมือในการสร้างความรุ่งเรืองในทางเศรษฐกิจ

หนึ่งในกลวิธีสร้างความรุ่งเรืองของรัฐจีน คือ การผนวกแนวความคิดให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์สมัยใหม่ตามทฤษฎีการศึกษาของอริยญา ศิริพล (2561) นำเสนอว่ารัฐชาติจีนสมัยใหม่มีการผนวกรวม สร้างสรรค์ และคิดค้นหลากหลายยุทธวิธีที่ใช้สภาวะโลกาภิวัตน์ และพลังการเคลื่อนย้ายของทุน ให้เกิดเป็นชุมชนจีนข้ามชาติเครือข่ายชาวจีนโพ้นทะเล และการเคลื่อนย้ายของคนจีนรุ่นใหม่ เป็นเครื่องมือยุทธศาสตร์เชิงนโยบายในการพัฒนาไปสู่การเรืองอำนาจของประเทศจีน รัฐจีนจึงมีนโยบายสลายภาพของการยึดติดกับดินแดน และมุ่งสู่แนวคิดพลเมืองข้ามชาติ เพื่อล้างภาพการเป็นคอมมิวนิสต์ ทำการวางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจไปพร้อมวาทกรรมจีนรุ่นใหม่ และสร้างสังคมปรัชญาขงจื้อที่มีคุณค่า ยึดคุณธรรมให้สอดคล้องกับระบบทุนนิยมโลกพร้อมส่งออกแนวคิดนี้ผ่านชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ สอดคล้องกับงานของสิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ (2562) ที่สนับสนุนเพิ่มเติมว่าการส่งออกได้ทำผ่านการทูตวิชาการหรือนักวิชาการไปยังดินแดนต่าง ๆ ด้วยและเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงศตวรรษ 2000 ซึ่งได้รับการตอบรับค่อนข้างดี

ถึงกระนั้น ชาวจีนรุ่นใหม่ไม่ได้ตกเป็นเครื่องมือของรัฐจีนเสมอไป ชาวจีนรุ่นใหม่บางส่วนสร้างการต่อรองและพยายามเอาชนะรัฐชาติจีนที่ Ong, A. (1997) นำเสนอว่าชาวจีนรุ่นใหม่ในระบอบทุนนิยมมีชีวิตที่ยืดหยุ่นในการใช้ชีวิต การให้ความหมาย และการต่อรองกับกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน และเป็นชาวจีนที่มีอำนาจในการเลือกสรรจุดสำหรับการอพยพ จุดที่ทำงาน และที่ตั้งครอบครัว หรือที่เรียกว่าการเลือกเป็นพลเมือง อีกทั้ง ในประเทศต้นทางซึ่งมีการแข่งขันสูงจากประชากรที่มาก และทรัพยากรอันมีจำกัด เกิดแรงผลักดันที่ส่งออกจากชาวจีนรุ่นใหม่เหล่านี้ไปยังดินแดนต่าง ๆ มากกว่าหนึ่งแห่ง เพื่อแสวงหาโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจ และชาวจีนเองยังได้รับแรงดึงดูดมหาศาลจากดินแดนปลายทางที่มีปัจจัยเอื้ออำนวยสำหรับการแสวงหาโอกาสและการแข่งขัน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาโดยไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานปักหลักถาวร อย่าง

ประเทศไทย ซึ่งอมร พาม่วย (2554) ได้วิเคราะห์ท่าทีของรัฐบาลไทยต่อการเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่ ระบุว่า รัฐบาลไทยมีท่าทีที่สนับสนุนชาวจีนอย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ได้ต่อต้านชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ โดยส่วนราชการจะค่อนข้างให้อิสระในการดำเนินธุรกิจของชาวจีน และสอดคล้องดูแลในปัญหาเป็นกรณีไป มิได้เข้มงวดในการใช้กฎหมายรุนแรงเพื่อประโยชน์ในการพึ่งพากันในกรอบการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวเสมือนเป็นตัวกลางทางเศรษฐกิจที่เชื่อมต่อไทยและจีน

สนามสังคมข้ามพรมแดนกับการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่ ภายใต้ปัจจัยดึงดูดจากนโยบายและท่าทีของรัฐบาลไทย

ในกรุงเทพมหานครมีชาวจีนรุ่นใหม่อยู่หลากหลายกลุ่มและหลากหลายพื้นที่ โดยบางพื้นที่ได้มีสถาบันการศึกษานอกระบบสำหรับสอนภาษาไทยแก่ชาวจีนโดยเฉพาะ จากประสบการณ์งานวิจัยในสนามของผู้เขียน สามารถสรุปประเด็นพอสังเขปได้ พบว่า หลายสถาบันเป็นสถาบันที่มีจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งเพื่อวัตถุประสงค์ในการสอนภาษาไทยให้กับชาวต่างชาติ ที่มีนักเรียนส่วนใหญ่ในระยะเริ่มแรกเป็นชาวเอเชียทั้งญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลี เป็นต้น โดยในระยะ 5-6 ปีที่ผ่านมา นักเรียนที่เข้าศึกษาจะคละคล้าปนกันหลากหลายสัญชาติ ซึ่งต่อมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นชาวจีนรุ่นใหม่ que เพิ่มขึ้นจำนวนมากขึ้นจนครอบคลุมชั้นเรียนทั้งหมดของสถาบัน สถาบันจึงปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ให้มุ่งเป็นการศึกษาภาษาไทยของชาวจีนโดยเฉพาะ อันเป็นผลพวงสำคัญจากการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาในประเทศไทยของชาวจีนในระลอกล่าสุดที่เป็นการอพยพโดยมีปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูดทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

รูปแบบการย้ายถิ่นมีเป้าหมาย 4 ประการ ได้แก่ แบบที่ 1 คือ การย้ายถิ่นเพื่อการทำงาน แบบที่ 2 คือ การย้ายถิ่นเพื่อการศึกษา แบบที่ 3 คือ การย้ายถิ่นเพื่อมาแสวงหาโอกาส และแบบที่ 4 คือ การย้ายถิ่นเพื่อติดตาม ดังกลุ่มกรณีศึกษาชาวจีนในสถาบันที่เป็นชาวจีนวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่เดินทางมาทั้งในแบบปัจเจกและแบบครอบครัวโดยมีผู้ติดตาม และยังพบกลุ่มที่เข้ามาเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาโอกาสเป็นหลัก ส่งผลให้ในชั้นเรียนของสถาบันจะมีกลุ่มชาวจีนที่มีลักษณะร่วมบางอย่างปรากฏอยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน กล่าวคือ ในชั้นเรียนจะพบกลุ่มวัยทำงานที่เป็นเพศชายทั้งหมดเป็นกลุ่มใหญ่ โดยเป็นการย้ายถิ่นเพื่อเข้ามาทำงานในบริษัทข้ามชาติที่ตั้งอยู่ในละแวกนั้น ในขณะที่กลุ่มเพศหญิงซึ่งส่วนใหญ่เป็นภรรยาของผู้ชายวัยทำงานที่ติดตามมาด้วย ผู้วิจัยจะเรียกกลุ่มนี้ว่า กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มนี้จะอยู่ในชั้นเรียนร่วมกันในช่วงเวลาเดียวกันแต่ไม่ทับซ้อนกันกับชั้นเรียนของกลุ่มผู้ชายวัยทำงาน กล่าวคือ ชั้นเรียนในทุกวันธรรมดาในช่วงบ่ายจะเป็นกลุ่มแม่บ้าน ในช่วงเย็นซึ่งเป็นเวลาเลิกงานจะเป็นกลุ่มผู้ชายวัยทำงาน ส่วนในวันหยุดจะเป็น

กลุ่มนักเรียนนักศึกษาชาวจีนที่ทางสถาบันการศึกษาอย่างโรงเรียนนานาชาติและมหาวิทยาลัยได้ส่งนักเรียนนักศึกษาชาวจีนให้มาศึกษาเพื่อปรับพื้นฐานภาษาไทย โดยการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจผ่านจุดร่วมทางอัตลักษณ์สามารถพบการเป็นผู้ประกอบการได้ในทุกรูปแบบของการเคลื่อนย้ายถิ่นของชาวจีนรุ่นใหม่ในทุก ๆ ชั้นเรียน โดยพบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ดังนี้ 1) การซื้ออสังหาริมทรัพย์ประเภทห้องคอนโดมิเนียมมากกว่า 1 ห้องเพื่ออยู่อาศัยและเพื่อเก็งกำไรโดยพบการปล่อยเช่าให้กับคนจีนรวมทั้งเปิดเป็นห้องพักรักษาสัมพันธ์ในแอปพลิเคชันเช่าห้องพักเพื่อการท่องเที่ยวอย่าง Airbnb เป็นต้น 2) เปิดกิจการหน้าร้านได้แก่ ร้านนวดแผนไทย ร้านขนมไข่มุก ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายเครื่องประดับ 3) ทำธุรกิจขายของออนไลน์ในสินค้าประเภทเครื่องแต่งกาย เครื่องสำอางและอื่น ๆ ที่ได้รับความนิยมสำหรับคนจีนและนำเข้าสินค้าจากประเทศจีนไปเพื่อขายปลีกและขายส่งให้แก่ลูกค้าชาวไทย

ชาวจีนรุ่นใหม่ในงานศึกษานี้ใช้ประโยชน์จากการสร้างสนามสังคมข้ามพรมแดน เพื่อดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเกิดจากลักษณะรูปแบบการรวมกลุ่มและรูปแบบของชั้นเรียน ที่ทำให้ผู้เรียนชาวจีนซึ่งมีลักษณะร่วมได้ปฏิสังสรรค์กัน กล่าวคือ ในชั้นเรียนของสถาบันสอนภาษาทุกวันธรรมดา ในชั้นเรียนช่วงเที่ยงและบ่ายจะเป็นกลุ่มของผู้ติดตามหรือที่ผู้เขียนเรียกว่า กลุ่มแม่บ้านมาเรียนร่วมกัน และในช่วงเย็นถึงค่ำจะเป็นกลุ่มชาวจีนเพศชายวัยทำงาน ด้วยปัจจัยด้านเวลาสถานที่และบทบาทหน้าที่ ได้ส่งผลให้ชาวจีนที่มีลักษณะร่วมบางอย่างเข้ามาอยู่ในชั้นเรียนเดียวกัน เกิดปฏิสัมพันธ์บนพื้นที่ข้ามพรมแดนแห่งการไหลเวียน และดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในฐานะการเป็นผู้ประกอบการของผู้ย้ายถิ่นชาวจีนที่ใช้ประโยชน์จากความสะดวกสบายทั้งการเรียนรู้ภาษา การสร้างเครือข่ายในประเทศต้นทางและในประเทศปลายทาง เพื่อการปรับตัวและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ยังเกิดพื้นที่สังคมออนไลน์และชุมชนข้ามพรมแดน ที่มีสายสัมพันธ์แนบแน่น ในฐานะของการมีเชื้อชาติ สัญชาติชาวจีนเหมือนกัน มีอัตลักษณ์บางอย่างร่วมกัน ส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจตามมา โดยในกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มวัยทำงานจะทำการแลกเปลี่ยนซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมาในรูปแบบของการซื้อขายสินค้านี้ การไปใช้บริการในกิจการต่าง ๆ หรือไปบริโภคสินค้าในร้านของเพื่อนชาวจีน การเช่าหรือซื้ออสังหาริมทรัพย์ในคอนโดมิเนียมที่มีเพื่อนชาวจีนเป็นเจ้าของ ไปจนถึงการชักชวนและระดมทุนเพื่อการลงทุนในกิจการใหม่ๆ ในพื้นที่ต่างแดนนี้ ปฏิสัมพันธ์บนพื้นที่ต่างแดนของชาวจีนรุ่นใหม่จึงเป็นไปเพื่อการแลกเปลี่ยนซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในฐานะของผู้ประกอบการ โดยมีอัตลักษณ์วัฒนธรรมร่วมอย่างการมีเชื้อชาติ สัญชาติ ภาษาหรือมาจากดินแดนต้นทางเดียวกัน เป็นปัจจัยและเครื่องมือสำคัญของการ

พัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมข้ามพรมแดน จนก่อเกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจและเม็ดเงินระหว่างชาวจีนด้วยกันเอง ผ่านการลงทุนและกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการไหลเวียนเศรษฐกิจของพื้นที่ปลายทางและการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศไทย (GDP) อย่างมีนัยยะสำคัญ เนื่องจากการลงทุนในระดับจุลภาค และเกิดบนสังคมข้ามพรมแดนของชาวต่างชาติย้ายถิ่นในดินแดนไทย และได้แสวงหาโอกาสและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจผ่านพื้นที่ต่างแดน สอดรับกับนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและท่าทีของประเทศไทยที่มีต่อการลงทุนของต่างชาติเป็นอย่างมาก

จากกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยที่ได้มุ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ นอกเหนือจากการพึ่งพาการท่องเที่ยวแล้ว ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการค้าและการลงทุนจากต่างชาติมาก ทั้งการลงทุนในระดับมหภาคเศรษฐกิจขนาดใหญ่ และการลงทุนในระดับจุลภาคของการเป็นผู้ประกอบการ เพื่อให้มีการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) โดยที่การออมหรือเม็ดเงินลงทุนในประเทศอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับการเติบโต จึงต้องใช้งบการลงทุนจากต่างชาติเพื่อให้ทิศทางของ (GDP) สูงขึ้น และให้เกิดการจ้างงานของคนไทยในโมทัศน์การพัฒนาแบบไหลรินลงล่าง เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนในประเทศ ซึ่งการขยายตัวทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทรัพยากรมนุษย์ เสรีภาพทางเศรษฐกิจ นโยบายการค้าของประเทศปลายทางที่เป็นผู้รับการลงทุน เพื่อแลกกับการลงทุนให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศสามารถเติบโตได้ ประเทศไทยจึงได้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติให้สนใจแสวงหาตลาดในประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2557)

นโยบายประเทศไทยที่มีต่อการลงทุนจากต่างชาติจึงมีความยืดหยุ่น และเอื้อต่อนักลงทุนค่อนข้างมากตามที่ยศ สันตสมบัติ (2557) ได้ให้ข้อมูลว่านโยบายการลงทุนนี้ค่อนข้างเอื้อต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาติ อย่างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยและรัฐจีน ที่ทำให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน รวมทั้งนโยบายจากรัฐจีนต้นทางที่สนับสนุนให้ชาวจีนประเภทกลุ่มนักลงทุน ผู้ประกอบการ และข้าราชการ เคลื่อนย้ายออกนอกประเทศเพื่อแสวงหาความมั่งคั่งทางสังคมและเศรษฐกิจในดินแดนปลายทาง อาทิ ประเทศไทยที่มีนโยบายสอดคล้องอย่างการเปิดเสรีทางตลาด โดยไม่จำกัดเชื้อชาติสัญชาติของการเป็นนักลงทุน และอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาประกอบกิจการได้เกือบทุกชนิด และสามารถเคลื่อนย้ายผลตอบแทนได้อย่างเสรี

ระยะหลังการลงทุนแต่ละประเภทในแบบจุลภาคได้ก่อการเป็นผู้ประกอบการชาวต่างชาติจำนวนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางของนโยบายการพัฒนาของรัฐ ที่มุ่งสนับสนุนการเป็นผู้ประกอบการมากขึ้น โดยให้ความสำคัญในฐานะรากฐานของการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่มี

บทบาทสร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประชาชน (เตือนใจ ศรีละมัย, 2553) ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานของผู้ประกอบการยุคใหม่จะช่วยเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับประชาชนในชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น นโยบายและการส่งเสริมการลงทุนจากต่างชาติของประเทศไทยจึงเป็นปัจจัยดึงดูดสำคัญของการเคลื่อนย้ายถิ่นของต่างชาติอย่างชาวจีน เพื่อเข้ามาเป็นผู้ประกอบการโดยมุ่งแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจเป็นหลัก จนอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของคนท้องถิ่นได้

ผลกระทบด้านความมั่นคงในกรุงเทพมหานครจากการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนรุ่นใหม่

การเคลื่อนย้ายถิ่นข้ามพรมแดนของชาวจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในทุกรุ่น ล้วนมีปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อน หรือเป็นทั้งปัจจัยผลักดันจากต้นทางและปัจจัยดึงดูดในดินแดนปลายทางเสมอ การเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจของชาวจีนจะไม่สามารถก้าวหน้าได้ ถ้าปัจจัยดึงดูดแห่งพื้นที่ปลายทางไม่เอื้ออำนวยต่อการเคลื่อนย้ายถิ่น จึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงอำนาจและโครงสร้าง ซึ่งในบริบทของชาวจีนรุ่นใหม่ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยนี้ สามารถพิจารณาผ่านนโยบายและกฎหมายของประเทศไทยได้ ตามกรอบแนวคิดการเคลื่อนย้ายศึกษาที่มีความซับซ้อนในการพิจารณาอำนาจและโครงสร้าง ที่จะช่วยฉายภาพผลกระทบด้านความมั่นคงจากปรากฏการณ์นี้มีต่อพื้นที่ปลายทางของการเคลื่อนย้ายอย่างกรุงเทพมหานครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ด้วยการอพยพของชาวจีนรุ่นใหม่เป็นผลจากการเปิดประเทศ และการปฏิรูปทางเศรษฐกิจของจีน ซึ่งมีการสร้างสานสัมพันธ์ไมตรีทั้งทางการทูตวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นตัวตั้ง และความสัมพันธ์อันดีกับประเทศไทยที่ได้สนองรับการหลั่งไหลเข้ามาของชาวจีนเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจเช่นกัน อันก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อพื้นที่ปลายทาง โดยพบว่า สนามสังคมและชุมชนข้ามพรมแดนได้สร้างปฏิสัมพันธ์ และการเกื้อหนุนหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในกลุ่มชาวจีนรุ่นใหม่บนพื้นที่ในดินแดนไทย ส่งผลให้ในบางกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างการเปิดกิจการร้านค้าต่าง ๆ มีการจัดจ้างแรงงานไทยหรือชาวไทยให้เข้าไปทำงานจริง หรือการทำธุรกิจออนไลน์สำหรับขายสินค้าราคาส่ง ก็สามารถทำการขายให้กับชาวไทยที่ต้องการสินค้าราคาถูกเพื่อนำไปเก็งกำไรต่อ และรวมถึงธุรกิจการนำส่งहारิมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียม ทำเป็นห้องพัก หรือห้องเช่ารายวัน ประชาสัมพันธ์ผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อการหาห้องพักก็ได้มีลูกค้าบางส่วนเป็นชาวไทยที่มาจากต่างจังหวัดทางไกลเมืองหลวงและต้องการที่พักใน

กรุงเทพฯ แม้จะมีปัญหาในการสื่อสารบ้างแต่เมื่อลูกค้าชาวไทยได้เข้ามาพักก็ได้จับจ่ายใช้สอยในพื้นที่อย่างตลาดชุมชน ห้างสรรพสินค้า และบริการต่าง ๆ รอบบริเวณห้องพัก เป็นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้กับพื้นที่ชุมชนนั้น ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการลงทุนจากต่างชาติและการเปิดตลาดเสรี รวมทั้งนโยบายส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการของประเทศไทย ที่เป็นรากฐานสำคัญที่ได้ทำให้ค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ (GDP) เพิ่มสูงขึ้น มีผู้ประกอบการหน้าใหม่เพิ่มมากขึ้นในตลาดไม่ให้เกิดการผูกขาดและเกิดการจ้างงานชาวไทยและได้ทำให้ชุมชนพื้นที่ปลายทางมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ถึงกระนั้น การเติบโตในลักษณะนี้รัฐไทยจะต้องเริ่มพิจารณาถึงผลกระทบระยะยาวที่จะตามมา อันเกิดจากการมุ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลักและละเลยสิ่งคุกคามต่อความมั่นคงในชีวิตของชุมชนในพื้นที่ปลายทาง

การเติบโตทางเศรษฐกิจที่มาพร้อมกับสิ่งคุกคามได้มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะในกรณีของการกว้านซื้อสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียมของชาวจีนรุ่นใหม่ โดยผู้เขียนมองว่า แม้รัฐไทยจะจำกัดปริมาณของการถือครองมิให้เกิน 49% ของจำนวนห้องทั้งหมดก็ตาม แต่เป็นการควบคุมการเกิดปัญหาที่ยังไม่ครอบคลุม ด้วยผู้ซื้อเป็นชาวจีนรุ่นใหม่ที่มีทุนทางเศรษฐกิจที่ติดตัวมาพร้อมกับการเคลื่อนย้ายสูง ส่งผลให้มีกำลังซื้อสูงและสามารถจ้างนายหน้าชาวไทยเพื่อทำธุรกิจการลงทุนอสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียม ทำให้ทิศทางของการลงทุนก่อสร้างคอนโดมิเนียมเป็นไปเพื่อมุ่งตลาดชาวต่างชาติอย่างชาวจีนรุ่นใหม่ทำการซื้อขายโดยเฉพาะพื้นที่ในกรุงเทพมหานครหลายแห่งจึงได้กลายสภาพเป็นสิ่งปลูกสร้างประเภทคอนโดมิเนียม ในขณะที่คนท้องถิ่นยังมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงที่อยู่อาศัย รวมทั้งการมีชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ไปอยู่เป็นจำนวนมากขึ้น ได้ทำให้สังคมและชุมชนบริเวณนั้นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งมีส่วนสำคัญต่อความไม่มั่นคงทางที่อยู่อาศัยของคนในพื้นที่ปลายทาง

นอกจากนี้การที่ธุรกิจหรือตลาดของท้องถิ่นได้กลายเป็นธุรกิจของชาวจีน ที่เป็นผู้ประกอบการแทน มีใช้ธุรกิจหรือผู้ประกอบการชาวไทย ได้นำไปสู่ความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพของคนท้องถิ่นด้วยเช่นกัน การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวจีนรุ่นใหม่เข้ามาทั้งในฐานะแรงงานหรือมีใช่แรงงาน ได้มาอาศัยสร้างสัมพันธ์ผ่านสนามสังคมข้ามแดน กลายเป็นชุมชนต่างแดน โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมในการแสวงหาโอกาส และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับครอบครัวและปัจเจกทั้งสิ้น ส่งผลให้พื้นที่ปลายทางถูกคุกคามจากการแสวงหาที่ทางประกอบอาชีพของชาวจีนรุ่นใหม่ที่เกิดความสมเหตุสมผล และได้เบียดขับผู้ประกอบการชาวไทยหรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งมีทุนทางเศรษฐกิจน้อยกว่าให้หลุดออกจากวงจรตลาดไป และทำให้ในบางพื้นที่ได้เสมือนเป็นชุมชนทางสังคมหนึ่งของกลุ่มชาวจีนไปโดยปริยาย จนเกิดการผลิตสร้างวาทกรรมสำหรับนิยามปรากฏการณ์นี้

ว่า “มณฑลไต้หวัน” อันหมายถึง การที่ประเทศไทยกลายเป็นส่วนหนึ่งในฐานะเมืองมณฑลของประเทศจีนไปแล้ว ซึ่งเป็นวาทกรรมเสียดลที่ถูกรู้ใช้เป็นภาพแทนของปรากฏการณ์ของการที่พื้นที่ปลายทางและนโยบายรัฐไทย ได้มุ่งเน้นผูกสัมพันธ์การพึ่งพิงและแปลงสภาพเป็นเสมือนอาณานิคมทางเศรษฐกิจของรัฐจีน

การจะลดทอนวาทะวาทกรรมดังกล่าวลง รัฐไทยจะต้องทบทวนในกระบวนการทัศน์ทิศทางของนโยบาย รวมถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นด้านความมั่นคงและความยั่งยืนของประชากรไทย โดยในสิ่งคุกคามแรกที่มีต่อที่อยู่อาศัยนั้น รัฐไทยจะต้องลดแรงจูงใจของการอพยพผ่านการพิจารณากฎหมายการถือครองสินทรัพย์ของชาวต่างชาติใหม่ ให้เป็นการเช่าที่โดยมีระยะเวลาที่กำหนดชัดเจน และไม่ระยะยาวเกินไป และปรับเปลี่ยนทิศทางตลาดอสังหาริมทรัพย์คอนโดมิเนียมของนายทุน มิให้เป็นการมุ่งสร้างเพื่อเข้าสู่ตลาดการบริโภคของชาวต่างชาติเป็นหลัก แต่ต้องเป็นการสร้างเพื่อเพิ่มความมั่นคงในที่อยู่อาศัยของคนไทย หรือปรับเปลี่ยนจากการมุ่งสร้างคอนโดมิเนียมให้เป็นสิ่งปลูกสร้างหรืออสังหาริมทรัพย์ลักษณะอื่นแทน และให้ผู้อพยพย้ายถิ่นมาและผู้อยู่อาศัยดั้งเดิมสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นได้ โดยต้องไม่ทำให้ชุมชนพื้นที่เดิมแปลงสภาพหรือหายไป

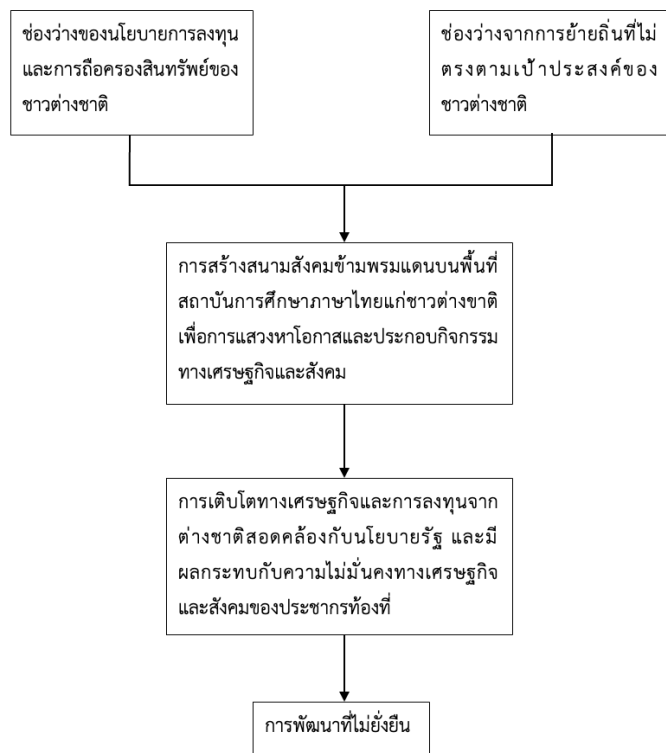
นอกจากนี้ในปัญหาด้านความมั่นคงในการประกอบอาชีพ รัฐอาจต้องทบทวนนโยบายโดยผู้เขียนตั้งข้อสังเกตให้ทบทวนนโยบายการสร้างผู้ประกอบการหน้าใหม่ โดยต้องระมัดระวังการสร้างผู้ประกอบการชาวไทยให้เข้าสู่ตลาดแข่งขัน เนื่องจากการไม่กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนและปล่อยให้ไปไปตามกลไกตลาด ได้ทำให้บุคคลที่มีทุนทางเศรษฐกิจสูงกว่าอย่างชาวจีนรุ่นใหม่สามารถเข้าสู่ตลาดและเป็นผู้ประกอบการหน้าใหม่ได้อย่างรวดเร็ว และเบียดขับการเติบโตของผู้ประกอบการชาวไทยให้ออกจากตลาดไป รัฐต้องเข้ามาควบคุมผู้ประกอบการต่างชาติ และผลักดันให้ผู้ประกอบการชาวไทยเข้าสู่ตลาดได้ง่าย มีเสถียรภาพและความมั่นคง ซึ่งมีเพียงเพื่อด้านทานการคุกคามจากอำนาจทางการตลาดกับชาวต่างชาติเท่านั้น แต่จะสามารถด้านทานอำนาจแห่งการครอบครองตลาดแบบเบ็ดเสร็จจากนายทุนใหญ่ได้ด้วยเช่นกัน และจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์รัฐไทยใหม่ จากการเน้นพึ่งพิงต่างชาติและนายทุนรายใหญ่ด้วยมุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลักจนนำไปสู่การพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ให้มุ่งเป็นการพึ่งพาตนเองภายในชาติอย่างสมดุล

สรุปผล

สนามสังคมข้ามพรมแดนของการเคลื่อนย้ายของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ นั้น ได้สร้างผลกระทบต่อนพื้นที่ปลายทางซึ่งสะท้อนผ่านวาทกรรม “มณฑลไต้หวัน” ที่ได้ถูกผลิตสร้างเพื่อนิยาม

ปรากฏการณ์การแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจรูปแบบต่าง ๆ ของชาวจีนอพยพรุ่นใหม่ สามารถเน้นย้ำได้ถึงภาวะคุกคามรูปแบบใหม่ ในลักษณะกระบวนการกลายเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจ ผ่านปัจจัยเงื่อนไขและมโนทัศน์การพึ่งพาและพึ่งพิงของประเทศไทยที่มีต่อต่างชาติอย่างรัฐจีน นำไปสู่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก และมองข้ามสิ่งคุกคามต่อความมั่นคงในชีวิตของประชาชนท้องถิ่น ซึ่งรัฐไทยได้ผลักดันให้ความมั่นคงของประชาชนเข้าแลกกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เติบโตของรัฐและภาพรวมประเทศ วิสัยทัศน์นี้เป็นอันตรายต่อคุณภาพชีวิตในอนาคตของประชาชนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ตราบที่รัฐไทยยังมิได้ตระหนักและเฝ้าระวังการแสวงหาโอกาส และมุ่งเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมจากผู้เคลื่อนย้ายจากต่างแดนอย่างชาวจีนรุ่นใหม่ ซึ่งได้อาศัยช่องว่างทางนโยบาย และการมีต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูงกว่าประชาชนท้องถิ่น ในลักษณะเกินความสมเหตุสมผลจนนำไปสู่ผลกระทบตามมา และส่งผลต่อการเสียสมดุลในภาคเศรษฐกิจและสังคม รัฐจึงอาจต้องทบทวนในวิสัยทัศน์การพัฒนาใหม่ เพื่อให้ประชาชนในชาติได้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการพัฒนา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- دنۇفل اورىيىسجىاكر. (2558). *สถานการณ์และผลกระทบจากการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในภูมิภาคอาเซียน*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เตือนใจ ศรีละมัย. (2553). อุปสรรคในกฎหมายการลงทุนของไทยในการขอบัตรส่งเสริมสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 3(1), 56-72.
- นฤมิต หิญาชีระนันท์และคณะ. (2563). การขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและผลกระทบที่เกิดขึ้น: กรณีศึกษาการทำไร่กล้วยหอมขนาดใหญ่ในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยสังคม*, 43(1), 177-206.
- นาริตา ชัยธิดา. (2560). การเคลื่อนย้ายของนักเรียนจีนสู่อุษาคเนย์: กรณีนักศึกษาจีนในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*, 8(2), 173-192.
- นาริรัตน์ ปรีสุทธิภูมิพร, สมชัย ภัทรธนานันท์, และชยันต์ วรธนะภูติ. (2561). ผู้ค้าเงินกับการสร้างตลาดและวงจรการค้าในนครหลวงเวียงจันทน์. *วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(2), 138-152.
- ประจิตร ป้อมอรินทร์. (2563). ความสัมพันธ์ไทย-จีนสมัยโบราณและการท่องเที่ยวไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีน. *วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรมจีน*, 7(1), 169-180.
- ยศ สันตสมบัติ. (2557). *มังกรหลากสี: การขยายอิทธิพลเหนือดินแดนและพันธกิจเผยแผ่อารยธรรมในอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ยุวดี ต้นสกุลรุ่งเรือง. (2543). *จากอาลัยถึงหย้าอา ตำนานคนกวางตุ้งกรุงสยาม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ศุภการ สิริไพศาล. (2552). ยิวแห่งบูรพาทิศ: ชาวจีนโพ้นทะเลในทศนะชนชั้นปกครองสยาม. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 4(2), 79-102.
- สกินเนอร์, จี วิลเลียม. (2529). *สังคมจีนในประเทศไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สักรินทร์ นิยมศิลป์. (2555). *คลื่นลูกที่สี่: เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับการย้ายถิ่นของชาวจีนยุคใหม่*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง*. เข้าถึงได้จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). *การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2562). การทูตวิชาการและความไม่รู้ในความสัมพันธ์ไทย-จีน. *วารสารประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 6(2), 198-253.
- หม่า เทา. (2558). คนจีนโพ้นทะเลรุ่นใหม่: กรณีศึกษาผู้อพยพคนจีนในประเทศไทย. *วารสารกาลละลองคำ*, 9(2), 147-159.
- อมร พาม่วย. (2554). นโยบายของไทยต่อการอพยพของชาวจีนระลอกใหม่: ศึกษากรณีอำเภอแม่สาย เชียงแสน และเชียงของจังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). คณะรัฐศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรัญญา ศิริผล. (2561). *การเคลื่อนย้ายของคนจีนกับบทบาทรัฐจีนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรัญญา ศิริผล. (2561). ผู้ประกอบการจีนรุ่นใหม่กับการเปลี่ยนวัฒนธรรมการค้าชายแดนภาคเหนือไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 14(2), 139-157.
- Ong, A. (1997). *Chinese modernities: Narratives of nation and of capitalism*. In A.Ong & M.D. Nonini (Eds.), *Undergrounded empires: The cultural politics of modern Chinese transnationalism*. New York: Routledge.
- Thansettakij. (2020). *คอนโดตัมพ์ราคาครึ่งแรกกรอบ 8 ปีหลังน้ำท่วมใหญ่*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/content/property/430436?fb=>
- Thansettakij. (2023). “จีน” เปิดประเทศ ความหวังกำลังซื้อสั่งหาไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/real-estate/552561>
- Yanqing Ping. (2563). *ผู้อพยพทางการศึกษา: การเคลื่อนย้ายรูปแบบใหม่ของครอบครัวชาวจีนกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต

